

ASIGURĂRILE POT SALVA „BENEFICIUL POTENȚIAL, SCONTAT”:**ASPECT METODOLOGIC***Iulia CAPRIAN**Universitatea de Stat din Moldova*

Nu există o definiție unică a gestionării riscului. Acesta poate fi expus în termeni generali ca „aplicație a principiilor de adoptare a deciziilor pentru o problemă particulară de risc” sau ca „minimizare a costului general al riscului”, însă una dintre cele mai aplicabile poate fi ceea ce se concentrează asupra procesului gestionării riscului. Astfel, gestionarea riscului este un proces sistematic, orientat spre identificarea și evaluarea riscurilor la care este expusă o persoană sau organizație, pentru selectarea și implementarea tehnicilor optime de control și finanțarea riscurilor.

Cuvinte-cheie: *reasigurare, activitate de asigurare, asigurat, asigurator, bancasigurare, brokeri, agenți de asigurare, cerere de asigurare, ofertă de asigurare, despăgubire de asigurare, globalizare, societate de asigurări, asigurare de viață, autoritate de supraveghere, fonduri de asigurări, primă de asigurare, capitalizare, pagubă sau daună, piața asigurărilor, poliță de asigurare, reasigurare, risc.*

INSURANCE MAY SAVE "THE POTENTIAL, EXPECTED BENEFIT": METHODOLOGICAL ASPECT

There is no single definition of risk management. The concept may be expressed in general terms as a "application of the principles of adaptation of decisions to a particular risk problem" or a "minimization of the overall costs of risk", but one of the most applicable may be the one focusing on the risk management process. Thus, risk management is a systematic process, aimed at identifying and assessing the risks to which a person or organization is exposed for the purpose of selecting and implementing optimal techniques for controlling and financing risks.

Keywords: *reinsurance, insurance business, provided, insurer, banc assurance, brokers, insurer, insurance claim, offer insurance, compensation insurance, globalization, insurance company, life insurance, supervisory authority, insurance funds, premium, capitalization, loss or damage, insurance market, insurance policy, reinsurance, risk.*

Introducere

Activitatea asigurărilor se deosebește esențial de activitățile desfășurate de către alți agenți economici, dat fiind faptul orientării ei spre asigurarea ciclului neîntrerupt al procesului de producție și recuperarea daunei cauzate de diverse evenimente aleatorii. Orice risc asigurat trebuie să fie evaluat în particular, deoarece volumul lui este influențat, în fiecare caz aparte, de un șir de factori, cum ar fi: probabilitatea producerii riscului asigurat, intensitatea influenței forțelor distructive ale naturii, valoarea bunurilor asigurate etc. Producerea riscurilor exprimate în daune materiale de proporție, însoțite de un număr considerabil de victime. În aceste condiții, sporește esențial rolul asigurărilor în exercițiu. În epoca revoluției tehnico-științifice, de diversificare a relațiilor economice, mutațiilor în plan politic, geopolitic etc., sporirea rolului asigurărilor, în plan calitativ, este influențată îndeosebi de majorarea volumului și a proporțiilor riscului.

Abordări teoretice ale asigurării

Aspectul teoretic, metodologic servește fundament pentru fiecare studiu, inclusiv pentru cercetările științifice în domeniul finanțelor, asigurărilor [1-4]. Alegerea celei mai sigure variante într-o problemă de asigurare este o activitate pe care niciun agent fizic, juridic nu o poate ocoli. Asigurările se fac nu de „dragul” asigurărilor; asigurările se fac în scopul reducerii unor pierderi potențiale. Riscuri potențiale sunt în toate activitățile, inclusiv în agricultură: îngheț, furtuni, ploi torențiale, secetă, grindină etc. Pentru ocolirea pierderilor potențiale sunt necesare asigurările, numite „culturi contractate” contra calamităților naturale. Se știe că nici majorarea considerabilă a prețurilor de achiziție la unele culturi nu a avut o influență semnificativă în sensul extinderii suprafețelor cultivate. În schimb, înlăturarea antistimulentelor prin asigurare, realizată cu cheltuieli relativ reduse, a dus la o însemnată mărire a suprafețelor cultivate cu anumite plante agricole. Asigurările sunt orientate contra unor pierderi ce pot surveni temporar, într-o întreprindere care realizează un plan, un program de modernizare, de raționalizare, de renovare a proceselor productive, a celor mai diverse activități umane. Riscurile în agricultură (și nu numai) nu statul trebuie să le suporte. Dacă vorbim de merele pierdute, riscurile fiind suportate pe nedrept de Guvernul Republicii Moldova, aceasta se întâmplă din cauza că producătorii de mere nu și-au asigurat recolta de mere contra unor eventuale pierderi [4].

Teoria de gestionare a riscurilor

În orice activitate, omul trebuie să se asigure, să evite, să ocolească riscurile potențiale. Și, deoarece riscurile pot fi cele mai diverse, deci și asigurările nu vor fi aceleași. În activitățile economice unii agenți acceptă riscurile în scopul multiplicării venitului, reducerii costurilor productive, majorării profitului [3]. În acest context poate fi interpretată strategia unei firme: strategia firmei, agentului economic este constituită dintr-o multitudine de principii, concepte, reguli de care subiectul economic se conduce atunci când își stabilește paliativul dintre posibilități și riscuri. Agenții economici în permanență trebuie să-și estimeze propriile posibilități economice, riscurile de proveniență endo-, exogenă, costul asigurărilor pentru ocolirea, evitarea, reducerea, eliminarea riscurilor [5]. De regulă, riscurile sunt imprevizibile. Pentru cazurile când apariția riscurilor cu certitudine este cunoscută, problema asigurărilor este simplă. Pentru riscurile imprevizibile sunt necesare: o asistență (monitoring) permanentă a mediului economic; posibilități de actualizare, de adoptare a strategiilor economice la unele schimbări de conjunctură; unele modificări, schimbarea în sistemul de indicator-scop; elaborarea unei strategii pentru depășirea riscului respectiv. Schimbările în stilul de funcționare a firmei, în activitățile firmei, corporației, agenției sunt programate pentru perioade de scurtă durată. Riscurile pot fi generate și de deciziile adoptate neargumentat [6]. Structura de asigurări are obligațiunea să verifice și calitatea deciziilor clientului. Unii clienți pot „iniția” artificial apariția unui risc pentru a profita de resurse financiare nemeritate din contul asigurărilor. Riscurile endo-, exogene pot fi: 1) de proveniență financiară (creditare, generate de fluctuațiile cursului valutar); 2) strategice (generate de sistemul competițional); 3) morale (reducerea de către furnizori a livrărilor de materii prime); 4) operaționale (managementul defectuos, evidența contabilă cu abateri);

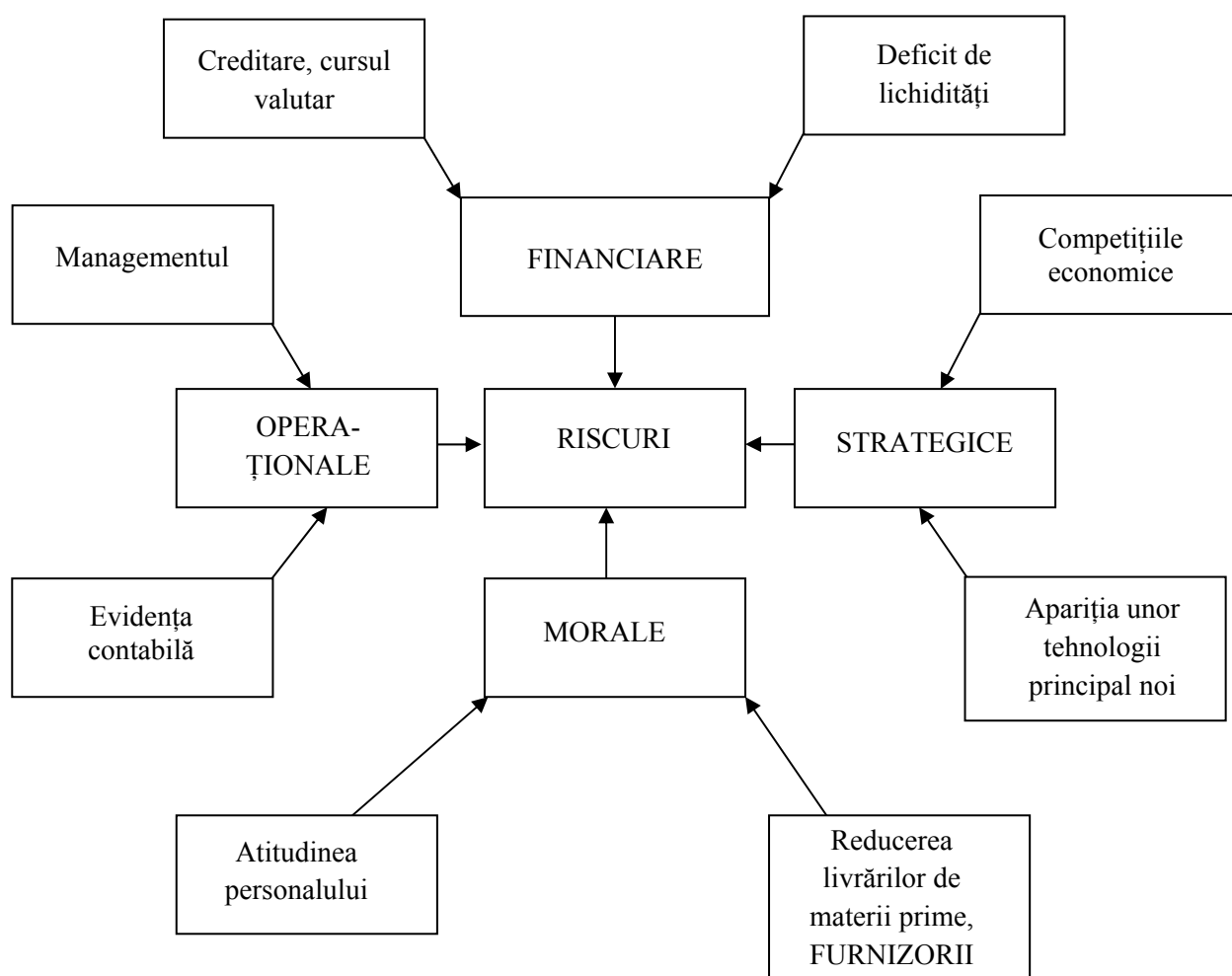

Fig.1. Schema-bloc „Structura riscurilor potențiale”.

Riscurile strategice sunt generate de reducerea profitului, creșterea nejustificată a acumulărilor, volatilitatea excesivă a ciclurilor – business. Riscurile sunt asociate cu pierderile, ratările curente în raport cu perioadele precedente [7].

Firma poate suporta riscuri generate de: penuria de lichidități; nivelul redus al profesionalismului personalului; elaborarea unei structuri de activități, de produse finale iraționale; de suportul unor competiții economice pierdute; conjunctura nedorită a pieței de desfacere a produselor firmei, de procurare a resurselor energetice, a materiei prime; tehnologiile moral depășite în raport cu tehnologiile similare ale concurenților economici locali, regionali, din exterior; lipsa sau excesul de credite ale firmei; de volatilitatea cursului valutar cu impact negativ asupra prețurilor de comercializare a produselor finale, cu impact negativ asupra restituirii creditelor bancare (Fig.2). Este imposibil a enumera toate riscurile. Riscurile de aceea și se numesc „riscuri”, fiindcă sunt imprezvizibile, nesperate, neașteptate. Riscurile nu pot fi „conduse”, ghidate. Este alogică afirmația „managementul riscurilor”. Dacă acesta (riscul) poate fi „condus”, apoi de ce se numește „risc” și nu un proces, un caz, o situație? Totul ce se supune unui management nu poate fi inclus în categoria „riscurilor”. Multe riscuri pot fi prognozate cu anumită probabilitate. De exemplu, în anul agricol 2016-2017 va fi secetă cu probabilitatea 0,33; va fi un an „bun” cu probabilitatea 0,66.

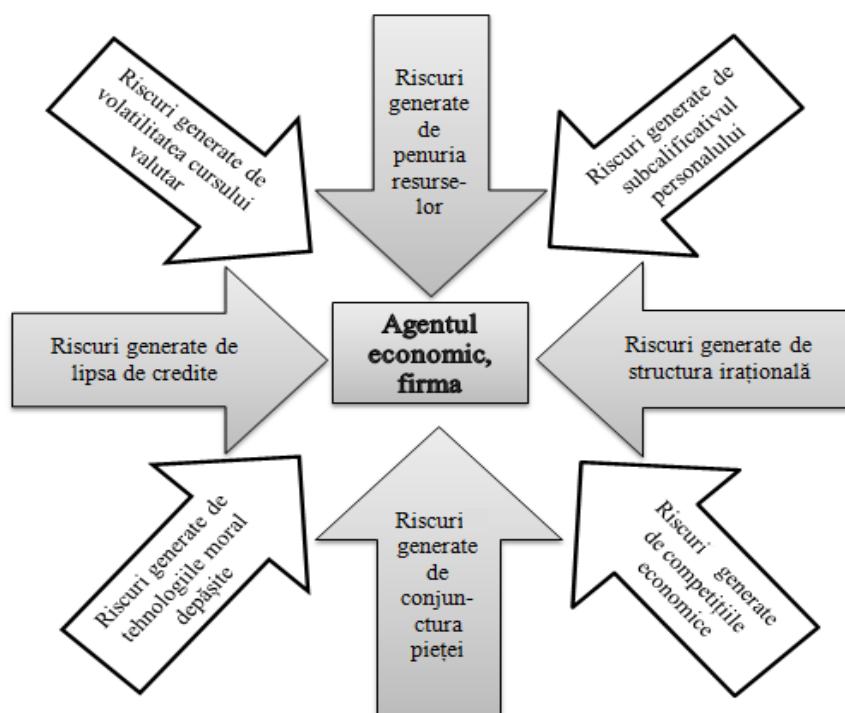

Fig.2. Schema - bloc „Riscuri potențiale”

Indicatorii statistici și criteriile în asigurări

O activitate economică poate fi caracterizată printr-un șir de indicatori și indici. Fiecare din aceștia servesc în calitate de cuantificare a calității activității respective. Mulți indicatori, indici pot servi în calitate de criterii. Soluționând problema după un criteriu, se obține o valoare a indiciului – criteriu. Pentru soluționarea problemei și în baza unui alt criteriu, este necesar ca sistemul de restricții să fie suplimentat cu o nouă restricție referitor la valoarea primului criteriu. În astfel de cazuri, problemele de asigurări pot fi bicriteriale, multicriteriale. Soluționarea problemelor în baza mai multor criterii în cursul de programare matematică este bine algoritmată. Beneficiile care pot fi realizate depind de un șir de actori, de un șir de riscuri [8]. Asigurările și riscurile constituie teme de discuții și pentru teoreticieni, analiști și pentru practicieni. Unii agenți economici ocolesc frecvent asigurările (economisesc niște mijloace financiare), preferă să accepte „prețul de riscuri”. Bazele teoriei riscurilor constau în următoarele: quantumul profitului, beneficiul scontat; mărimea fluctuațiilor posibile ale acestor indicatori (profitul, beneficiul, venitul etc.). Dacă, de exemplu, există două variante posibile de investiții, care dau același profit sperat, scontat, întreprinderea alege cea variantă de investiții în care fluctuațiile

profitului scontat este mai mică. Deci, un agent economic acceptă un anumit risc, dar trebuie să conștientizeze că profitul scontat poate fi obținut cu probabilitatea P , însă acest agent trebuie să fie gata să suporte consecințele nefavorabile cu probabilitatea $(1-P)$. Asigurările de tot felul atenuează pierderile aduse agentului economic cu probabilitatea $(1-P)$. Asigurările și beneficiile pot fi exprimate într-un limbaj formalizat. În acest scop notăm prin $\{B_{ij}\}$ matricea beneficiilor realizate în activitatea economică i , $i = 1, 2, \dots, n$. Asigurările sunt notate prin A_j , $j = 1, 2, \dots, n$. Activitățile economice se pot solda cu beneficii și în cazul când asigurările sunt nule (fără asigurare). Lipsa asigurărilor este notată prin A_{n+1} ; beneficiile realizate fără asigurări – prin $B_{i,n+1}$, $i = 1, 2, \dots, m$. Problema poate fi soluționată în baza câtorva criterii:

✓ criteriul maximin : $B_{i_0j_0} = \max_{1 \leq i \leq m} \min_{1 \leq j \leq n+1} \{B_{ij}\}$, unde A_{j_0} – asigurare optimă;

✓ criteriul maximaxi : $B_{i_0j_0} = \max_{1 \leq i \leq m} \min_{1 \leq j \leq n+1} \{B_{ij}\}$;

✓ criteriul minimax : $B_{i_0j_0} = \min_{1 \leq i \leq m} \max_{1 \leq j \leq n+1} \{ \max_{1 \leq j \leq n+1} \{B_{ij}\} - B_{ij} \}$;

✓ criteriul verosimilității maxime: $B_{i_0j_0} = \max_{1 \leq i \leq m} \{B_{i_0j_0} \mid P_{i_0} = \max_{1 \leq j \leq m} \{P_i\}\}$,

unde P_i – repartiția probabilistică a stărilor activităților economice;

✓ criteriul profitului mediu: $B_j = \max_{1 \leq i \leq n+1} \{ \sum_{i=1}^m P_i B_{ij} \}$, $j = 1, 2, \dots, n+1$;

✓ criteriul repartiției uniforme: $B_j = \frac{1}{m} \max_{1 \leq i \leq n+1} \{ \sum_{i=1}^m B_{ij} \}$;

✓ criteriul informației simple: maximum cantitatea de informație $H = - (\sum_{i=1}^m P_i \ln P_i)$;

✓ criteriul informației ponderate: $G = - (\sum_{i=1}^m U_i P_i \ln P_i)$, $U_i > 0$, $i = 1, 2, 3, \dots, m$.

Criteriile enumerate pot fi utilizate la cele mai diverse probleme din activitățile economice, inclusiv la programarea investițiilor cu cost cert și beneficii riscante cu testarea pieței; la determinarea portofoliilor investiționale riscante; la diversificarea titlurilor și riscurilor în activitățile economice; la repartizarea antropico-optimală a titlurilor activităților economice; la elaborarea modelelor de creditare cu o rezervare – risc [2].

Selectarea criteriilor ține de voința, de iscusința subiectului economic, care nu acceptă să suporte pierderi uriașe, în schimb este de acord la niște „cotizații” moderate, relativ reduse, dar sistematic. Clientul agenților de asigurare (agentul economic, firma) poate (și trebuie) să-și calculeze indicatorii economici realizați cu valorile acestora (a indicatorilor) pentru cazul că ar fi avut loc unul dintre riscurile potențiale. Pentru Republica Moldova, de exemplu, 3 din 5 ani sunt secetoși. Dacă într-un an bun fermierul a profitat de condiții climaterice favorabile, apoi nu trebuie „să regretă” că nu s-a folosit de serviciile agenților de asigurare. În baza datelor statistice s-a observat că $(\sum_{t=1}^5 Y_t) : S > (\sum_{t=1}^5 Y_e) : S$, unde Y_i, Y_i – recolta asigurată, neasigurată în anul t ; S – suprafața agricolă. Riscul care trebuie „atenuat” prin intermediul asigurărilor poate fi interpretat grafic. Pe axa absciselor vom depune mărimile dispersiei σ^2 care reprezintă măsura riscului pe care firma intenționează să-l accepte; pe axa ordonatelor depunem speranța matematică a profitului scontat (EY).

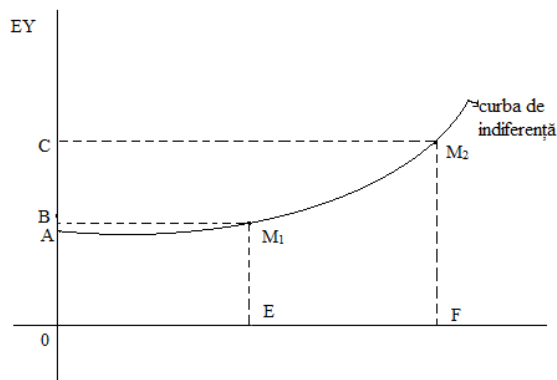

Fig.3. Curba de indiferență (litera E se citește: speranța matematică).

Să examinăm varianta în care riscul este egal cu $OF = \sigma_1^2$, iar speranța profitului scontat – OB . Acestei variante de funcționare a agriculturii îi corespunde punctul M_1 . Dacă firma acceptă riscul $OF = \sigma_1^2$, firma trebuie să realizeze un profit mai mare, adică un profit egal cu $OC > OB$, mai mare ca $OC - OB = BC$ (Fig.3). Punctul M_2 corespunde variantei „mai riscant”. Punctului A de pe curba de indiferență îi corespunde profitul sperat garantat, cu dispersia $\sigma^2 = 0$. Segmentul BC din Figura 3 este un „preț” pentru asumarea riscului suplimentar de către fermier egal cu $EF = \sigma_2^2 - \sigma_1^2$, adică o primă pentru riscul cuantificat cu ajutorul dispersiei. Segmentul OC este „prețul” pentru riscul $OE = \sigma_2^2$. Concavitatea curbei ne „sugerează” că „prețul” pentru risc crește mai repede decât riscul σ^2 . Altfel spus, riscurile devin tot mai „scumpe”. Faptul stabilit pe cale intuitiv-empirică, că curba de indiferență devine din ce în ce mai „abruptă”, mai „concavă”, înseamnă că riscul crește, „prețul” asumării acestui risc crește mai repede. Acest proces a fost numit de către economistul polonez M.Kalecki „Legea prețului crescând al riscului”. Un fermier, cumpărător de materie primă, dacă nu dorește să riște, trebuie să plătească mai mult, și invers: dacă riscul pe care-l comportă achiziția materiilor prime crește, atunci costul materiei prime se reduce. Deci, asigurările pot fi interpretate astfel: sunt suplimentare la produsele, resursele procurate pentru ca acestea (procurările) să fie cu certitudine calitative. Dezvoltarea asigurărilor, ca metodă de gestiune a riscurilor, va condiționa protecția drepturilor patrimoniale ale agenților economici și ale populației, siguranța și stabilitatea activității de întreprinzător. Impactul dezvoltării asigurărilor se va releva și prin faptul că fondurile acumulate în acest sector vor deveni o sursă importantă de investiții pentru economia țării. Contribuind la redistribuirea riscurilor între subiecții economici și la recuperarea daunelor din contul rezervelor, asigurarea va spori eficiența economiei în ansamblu și a segmentelor sale separate.

Concluzii

La etapa actuală, activitatea de asigurare în Republica Moldova necesită o sporire operativă și calitativă a volumului serviciilor de asigurare în funcție de cerințele pieței, dispunând concomitent și de o evaluare cât mai precisă a consecințelor care se pot produce ca urmare a acestor acțiuni. Aceasta se referă la punerea în aplicare a noilor tipuri de asigurare, la efectuarea unor modificări esențiale ale condițiilor asigurărilor care au fost puse anterior în aplicare, la sporirea facilităților asiguraților, la simplificarea modalităților de achitare a despăgubirilor de asigurare, la extinderea nivelului de responsabilitate a asiguratorului etc. Lipsa unor evaluări de perspectivă ale rezultatelor economice scontate de la modificările operate pot cauza o instabilitate financiară imprevizibilă a operațiilor de asigurare, cauzând, astfel, dezavantaje considerabile societăților de asigurări provenite de la aplicarea unor tipuri de asigurare. Este important să fie luate în considerare toate modificările posibile pentru asigurat și asigurator. Într-un șir de cazuri ar fi necesar să fie specificați noi indicatori de eficiență, astfel fiind produsă o sporire sau o reducere a acestor indicatori.

Referințe:

1. CATARANCIUC, S., CAPĂȚINĂ, G., MAXIMILIAN, S. *Matematici aplicate în economie*. Chișinău: CEP USM, 2013.
2. PURCARU, I. *Matematici financiare*. Vol.II. București, 1993.
3. ULIAN, G., CAPRIAN, Iu., VIȘANU, T. Piața de asigurări în Republica Moldova. În: *Studia Universitatis. Seria „Științe exacte și economice”*. Chișinău: CEP USM, 2012, nr.7(57), p.161-166.
4. УЛИЯН, Г., КАПРИАН, Ю. Государственное регулирование страховой деятельности. В: *Studii economice. Revistă științifică* (Chișinău, ULIM) 2012, nr.3-4, p.238-245. ISSN 1857-226X
5. УЛИЯН, Г., КАПРИАН, Ю., РОТАРУ, Л. Особенности договора страхования. В: *Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul. Seria „Științe Economice”*, 2013, nr.2(10), p.122-138.
6. КАПРИАН, Ю., УЛИЯН, Е. История развития страхования. В: *Materialele Conferinței științifice internaționale „Politici și mecanisme de inovare și dezvoltare a proceselor economico-financiare și sociale în plan național și internațional”*, 31 octombrie – 01 noiembrie 2014. Ediția a XI-A. Chișinău: CEP USM, 2014, p.216-219.
7. CAPRIAN, Iu., COVALSCHI, T., ULIAN, E. Apariția și evoluția asigurărilor în lume. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe exacte și economice”*. Chișinău: CEP USM, 2014, nr.7(77), p.40-44.
8. CAPRIAN, Iu. Originea și gestiunea asigurărilor cargo privind practica europeană. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe exacte și economice”*. Chișinău: CEP USM, 2014, nr.7(77), p.35-40.

Prezentat la 01.02.2016